

Rozhodčí řízení jako způsob řešení sporů v mezinárodním právu s důrazem na uznávání a výkon cizích rozhodčích nálezů

Resumé

Rozhodčí řízení jakožto způsob řešení sporů zaznamenává narůstající popularitu. Rozhodčí řízení stojí mezi alternativními způsoby řešení sporů na jedné straně a soudním řízením na straně druhé.

Ačkoliv také alternativní způsoby řešení sporů, kam řadíme vyjednávání, zprostředkování, mediaci, smírčí řízení, expertizu, mini-trial a také jejich smíšené formy medarb a medaloa mají velice silnou pozici, jejich výsledek není vymahatelný státní autoritou. Tyto nástroje jsou častěji užívány v podnikatelské sféře, kde mají strany sporu zájem na pokračující spolupráci, a jejichž zájmem je spíše překonat částečné neshody či technické spory ve vzájemné spolupráci.

Závaznost a vymahatelnost rozhodnutí poskytuje stranám rozhodčí řízení. Rozhodčí nálezy mohou být vykonávány soudní mocí a rovněž celý proces řízení je více formalizován.

Přestože zde není přesná definice rozhodčího řízení jako takového, můžeme jej charakterizovat jakožto právem upravené řízení, ve kterém strany sporu přinášejí svůj spor před neutrální osobu (rozhodce či rozhodčí soud), a zároveň souhlasí s tím, že rozhodnutím této osoby bude závazné. Navíc rozhodčí řízení poskytuje stranám značnou flexibilitu v otázce průběhu řízení.

Podstatným znakem rozhodčího řízení je nižší úroveň formality v porovnání s řízením soudním. Strany vždy musejí vyslovit souhlas, že jejich spor bude řešen v rozhodčím řízení. Znakem rozhodčího řízení je rovněž rovnost stran a zejména pak efektivita, rychlost a neveřejnost řízení.

Je běžnou situací, že strany nabudou rozhodčí nález v jiném státě, než ve kterém usilují o jeho výkon. Mnoho států za tímto účelem uzavřelo mezinárodní úmluvy upravující vzájemné uznávání a výkon rozhodčích nálezů. Česká republika je signatářem významné NY Úmluvy z roku 1958 a stejně tak Evropské úmluvy z roku 1961. Uvedené úmluvy současně umožňují stranám postupovat dle jiného právního rámce, bude-li to pro strany v souladu se zásadou nejvyšších záruk výhodnější. Česká republika je zároveň stranou několika dvoustranných smluv s jinými státy Evropy.

Aby mohl být rozhodčí nález vykonán v jiném státě, je nejprve třeba jej uznat národním právem. NY Úmluva požaduje k uznání, aby spor byl arbitrabilní. Arbitrabilita bude posouzena dle práva státu, kde se o výkon rozhodčího nálezu usiluje.

ZRŘ požaduje tři základní podmínky pro naplnění arbitrability sporu. Za prvé se musí jednat o majetkový spor, za druhé spor musí být způsobilý k projednání před soudem a konečně se musí jednat o spor, ve kterém by bylo možné uzavřít smír. Na druhou stranu jsou některé spory z arbitrážního projednání vyloučeny zcela. Sem řadíme incidenční spory stran v rámci insolvenčního řízení.

Rozhodčí nález je rozhodnutím ve věci samé v rozhodčím řízení. Pro účely uznání a výkonu je třeba rozlišovat mezi národním a cizím rozhodčím nálezem. Ve smyslu ZRŘ bude za český rozhodčí nález považován rozhodčí nález vydaný na našem území.

V rámci českého rozhodčího práva nejsou položeny žádné speciální požadavky pro uznání českého rozhodčího nálezu. Soud k nálezů pouze přihlédne, uznání neprobíhá formou zvláštního řízení. NY Úmluva zavedla pro uznání a výkon pravidlo vzájemnosti. Pokud cizí stát obecně uznává rozhodčí nálezy druhého státu za vykonatelné, bude podmínka vzájemnosti splněna a rovněž rozhodčí nález cizího státu bude uznatelný a vykonatelný na území tohoto druhého státu. Dle textace NY Úmluvy stát uzná rozhodčí nález, který splňuje podmínky stanovené úmluvou.

Pokud rozhodčí nález nesplní legislativní požadavky, jeho uznání a výkon mohou být odepřeny. České národní soudy nejsou oprávněny cizí rozhodčí nález z tohoto důvodu zrušit. Odepřením mohou pouze zamezit účinkům nálezů a tedy i jeho výkonu. Odepření výkonu

rozhodčího nálezu v jednom státě nemá ovšem žádný vliv na jeho uznání a výkon v jiném státě.

Pouze tuzemské rozhodčí nálezy mohou být soudně zrušeny. Zrušení rozhodčího nálezu nelze považovat za opravný prostředek proti nálezu. Rozhodčí řízení je zásadně jednoinstanční, ledaže si strany dohodly přezkoumání nálezu jinými rozhodci. Zákon upravuje důvody pro zrušení rozhodčího nálezu. Jde o nedostatky arbitrability sporu či rozhodčí smlouvy, nedostatky na straně osoby rozhodce, vadné rozhodčí řízení a stejně tak o porušení povinností vůči spotřebiteli.

Poslední vývoj v oblasti rozhodčího směřuje právě k ochraně spotřebitele jakožto strany rozhodčího řízení. Ačkoliv je komunitární právo v tomto ohledu konzistentní, stále lze nalézt nedostatky úprav národních. Poslední novela českého ZRŘ se úspěšně pokouší tuto mezeru vyplnit.

Lze uzavřít, že rozhodčí řízení má silnou pozici mezi prostředky k urovnání sporů. Vzhledem k vysoké efektivitě řízení, relativně stabilnímu právnímu rámci a jeho ucelenosti, je rozhodčí řízení účinným právním nástrojem řešení sporů ať již pro oblast podnikatelských subjektů tak pro jednotlivé soukromé osoby současné společnosti.